

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย*

The Causal Model of Family Strength in Thai Society

¹พระมหาผื่อน กิตติโสภณ, ศักดิ์ชัย สักกะบูชา,
พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท และ นางนพาทย์ โพธิ์ไพจิตร

¹Phramaha Phuen Kittisobhano, Sakchai Sakabucha,
Phrakrusanggharak Ekkapat Abhichando and Nadnapang Phophichit

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: phuen.cha@mcu.ac.th



บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย และ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม และปทุมธานี จำนวน 1,200 คน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครอบครัวเข้มแข็ง การทำหน้าที่ของครอบครัว ฆราวาสธรรม 4 และความผาสุกทางจิตวิญญาณ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างโมเดลเชิงทฤษฎีซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรแฝง 4 ตัวคือ 1) ฆราวาสธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรแฝง 4 ตัวคือ ความจริงใจ (สัจจะ) ทมะ(ความข่มใจ) ขันติ (ความอดทน) และจาคะ (ความเสียสละ) 2) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยได้รับอิทธิพลโดยตรงโดยตรงจากฆราวาสธรรม 4 และการทำหน้าที่ของครอบครัว และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากฆราวาสธรรมผ่านการทำหน้าที่ของครอบครัวและความผาสุกทางจิตวิญญาณ นั่นคือ ครอบครัวจะเข้มแข็งได้สมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 อันได้แก่ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน (สัจจะ) มีความข่มใจไม่ใช้อารมณ์กระทบกระทั่งกัน (ทมะ) มีความอดทนต่อความยากลำบากที่เกิดขึ้นร่วมกัน (ขันติ) และมีความเสียสละแบ่งปันสุขทุกข์ร่วมกัน (จาคะ) นอกจากการปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรมแล้ว ครอบครัวที่เข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยการทำหน้าที่ของครอบครัว คือ สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกผูกพันกัน มีความสามัคคีกัน มีความสามารถในการสื่อสารเชิงบวก มีความสามารถในการปฏิบัติตามบทบาทในครอบครัวของตนและมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันหากเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว นอกจากนี้ ผลการวิจัย

*Received October 8, 2020; Revised February 18, 2022; Accepted February 19, 2022



ยังบ่งชี้การปฏิบัติตามหลักพรวาธรรม 4 ช่วยให้สมาชิกเกิดความผาสุกทางจิตวิญญาณและการทำหน้าที่ของครอบครัวซึ่งจะส่งผลให้เกิดครอบครัวเข้มแข็งตามมาในที่สุด และ 2) โมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 77 องศาอิสระเท่ากับ 59 ความน่าจะเป็นเท่ากับ .057 ดัชนีวัดความกลมกลืนเท่ากับ .973 ตัวแปรในโมเดล สามารถอธิบายความแปรปรวนของความกล้าหาญทางศีลธรรมได้ร้อยละ 91

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ; ครอบครัวเข้มแข็ง; ครอบครัว

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to develop a causal model of family strength in Thai society; and 2) to investigate the consistency of a causal model of family strength in Thai society that was developed based on the empirical data. The study used a quantitative research technique, with a sample group of 1,200 inhabitants from Bangkok and its surrounding provinces of Nonthaburi, Samutprakan, Nakhonpathom, and Pathumthani. The variables considered in the study were family strength, family function, Gharāvāsa-dhamma (virtues for a good household life), and Spiritual well-Being. The researcher conducted a literature review in order to create a theoretical model that included the latent variables listed as follows: 1) Gharāvāsa-dhamma which consists of 4 latent variables namely sacca (truth and honesty), dama (taming and training oneself), khanti (tolerance), and cāga (liberality); and 2) The data collection employed a questionnaire. The data was collected using a questionnaire, and the results were analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. Structural equation modeling was used to analyze a causal model.

From the study, the following results have been found: 1) Gharāvāsa-dhamma and family function influenced a casual model of family strength in Thai society directly, whereas family function and spiritual comfort influenced indirectly. This denotes that family will be strong if family members practice Gharāvāsa-dhamma, that is, if family members are truthful and honest (sacca) with one another, able to tame and train oneself (dama), have tolerance (khanti) for difficulties, and are willing to go through happiness and suffering together (cāga). Aside from that, family strength is dependent on family function, which includes family members bonding, unity, ability to communicate positively, ability to perform their roles in the family, and ability to handle problems together in the family. Furthermore, the findings of the study indicate that practicing Gharāvāsa-dhamma will support family members in spiritual comfort and family function, eventually leading to family strength; 2) A casual model of family



strength in Thai society has Goodness-of-Fit with empirical data, yielding the following results: Chi-square test = 77, Degrees of freedom (df) = 59, p-value = .057, GFI = .973. The variables in a model can explain 91 percent of the variance in moral courage.

Keywords: Causal Mode; Family Strength; Family

บทนำ

สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม บุคคลไม่สามารถพัฒนาไปได้ดีและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้หากปราศจากครอบครัวที่ดี (Trangasombat, 2011) เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่เป็นรากฐานให้แก่สถาบันหลักอื่น ๆ ของสังคม โดยครอบครัวเป็นแหล่งกำเนิดของประชากรมนุษย์ และหล่อหลอมพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในปี พ.ศ. 2562 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (Division, Family Institute Promotion, 2019) ได้ศึกษา รูปแบบและโครงสร้างครอบครัวพบว่า โครงสร้างของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต คือ ขนาดของครอบครัวเล็กลง สถานการณ์ดังกล่าวทำให้การสนับสนุนและการดูแลทางจิตใจระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง เด็กถูกทอดทิ้งและมีโอกาสประสบความเครียดมากขึ้น เนื่องจากพ่อแม่ต้องทำงานไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงซึ่งส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้ ยังมีปัจจัยที่มาจากการเปลี่ยนจากภายในและภายนอกที่มีผลต่อความผูกพันในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงจากอดีต ด้วยเหตุที่โครงสร้างครอบครัวในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวซึ่งส่งผลให้ความเข้มแข็งของครอบครัวในด้านต่าง ๆ ลดลง

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่มีผลต่อความผูกพันในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงจากอดีต ด้วยเหตุที่โครงสร้างครอบครัวในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งส่งผลให้ความเข้มแข็งของครอบครัวในด้านต่าง ๆ ลดลง รายงานสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวแต่ละมิติ ในภาพรวมระดับประเทศ จัดทำโดยสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ในปี พ.ศ. 2561 ได้สำรวจจากผู้ทำแบบประเมินความเข้มแข็งของครอบครัวจำนวน 116,198 คน พบว่า ครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์ครอบครัวเข้มแข็งมีร้อยละ 89.59 แต่น่าสังเกตคือ มีครอบครัวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ด้านสัมพันธภาพในด้านการแสดงความเอาใจใส่ระหว่างกันถึงร้อยละ 49.53 ด้านการสื่อสารกันอย่างมีคุณภาพร้อยละ 38.83 และด้านการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจร้อยละ 37.12 (Division, Family Institute Promotion, 2019) ในช่วงระยะ 40 ปีที่ผ่านมา มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเนบราสกา นำโดย John DeFrain มหาวิทยาลัยอลาบามา ทัสคาลูซา นำโดย Nick Stinnett และ มหาวิทยาลัยมินนิโซตาเมืองเซนต์พอลนำโดย David H. Olson รวมถึงสถาบันในเครือในสหรัฐอเมริกาและทั่วโลกได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับครอบครัวเข้มแข็ง พบว่า ผลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับครอบครัวทั่วโลกชี้ให้เห็นถึงชุดคุณสมบัติที่อธิบายถึงลักษณะของครอบครัวเข้มแข็งที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยพบว่า เมื่อผู้คนที่มาจากประเทศและวัฒนธรรมที่ต่างกันพูดคุยกันถึงสิ่งที่ทำให้ครอบครัวของพวกเขาแข็งแกร่งมักจะประกอบไปด้วย 1) ความซาบซึ้งและความรัก 2) การมีพันธะผูกพัน



- 3) การสื่อสารเชิงบวก 4) การใช้เวลาสนุกสนานร่วมกัน 5) การมีสุขภาวะทางจิตวิญญาณ และ 6) ความสามารถในการจัดการปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (DeFrain, and Asay, 2007)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมไทยในฐานะที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา หลักฆราวาสธรรม 4 ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมสำคัญที่พุทธศาสนิกชนใช้เป็นหลักปฏิบัติในการสร้างครอบครัวให้แข็งแรง ดังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในอาพวกสูตร สังยุตตนิกาย สคาถวรรคว่า “บุคคลผู้ครองเรือน ประกอบด้วยศรัทธา มีธรรม 4 ประการนี้ คือ สัจจะ ธรรม อิติ (ขันติ) จาคะ ละโลกนี้ไปแล้ววย่อมไม่เศร้าโศก” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2017) เช่นเดียวกันกับแนวคิดครอบครัวเข้มแข็งของ DeFrain ที่อธิบาย การที่สมาชิกในครอบครัวมีความผาสุกทางจิตวิญญาณจะช่วยให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง (DeFrain, 1999)

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการปลูกฝังความเชื่อ สร้างเสริมทัศนคติกำหนด บุคลิกภาพ วิถีปฏิบัติตนรวมทั้งการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคม ผ่านการสื่อสารทางบวกภายในครอบครัว การสร้างความเข้าใจ ยอมรับและไว้วางใจในครอบครัว การเสริมสร้างเทคนิคการปรับตัวและฝึกการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ดังนั้น เมื่อสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งก็จะมีผลให้สถาบันอื่น ๆ ของสังคมมีความเข้มแข็งตามไปด้วย หากบรรยากาศในครอบครัวเต็มไปด้วย ความอบอุ่น เข้าใจ เห็นอกเห็นใจย่อมทำให้ครอบครัวมีความพร้อมในการเอาก้าวผ่านอุปสรรคต่างที่เกิดขึ้น พร้อมกับเสริมสร้างความงอกงามในการใช้ชีวิตให้แก่สมาชิกในครอบครัว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัวในสังคมไทย โดยการสร้างโมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยและเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาครอบครัวไทยให้มีความเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย ที่พัฒนาขึ้น กับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ วัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและและจังหวัดปริมณฑล 5 จังหวัด คือนนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม สมุทรสงครามที่มีอายุระหว่าง 14 ปีขึ้นไป คัดเลือกโดยใช้วิธีการ สุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ มีจำนวน จำนวน 1,200 คน กำหนดขนาด ตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair (Jose Hair, 2018) ที่แนะนำให้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10 เท่าของตัวแปรสังเกตได้



ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดความเชื่อหลักกรรมที่หลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา และงานเขียนทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดทางจิตวิทยาเกี่ยวกับครอบครัวเข้มแข็ง การทำหน้าที่ของครอบครัว ความผาสุกทางจิตวิญญาณ และฆราวาสธรรม 4 โดยผลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามครอบครัวเข้มแข็ง 3) แบบสอบถามการทำหน้าที่ของครอบครัว 4) แบบสอบถามความผาสุกทางจิตวิญญาณ และ 5) แบบสอบถามฆราวาสธรรม 4 โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อสร้างนิยามเชิงปฏิบัติการและแบบสอบถามฉบับร่าง

2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าเท่ากับ 0.67-1.00

3) ปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) โดยแบบสอบถามครอบครัวเข้มแข็ง มีค่าเท่ากับ .959 การทำหน้าที่ของครอบครัว มีค่าเท่ากับ .971 ความผาสุกทางจิตวิญญาณ มีค่าเท่ากับ .843 และฆราวาสธรรม มีค่าเท่ากับ .977

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างจาก google form จำนวน 6 ชุด จากนั้นได้พิมพ์ข้อมูลวิจัยที่รับผิดชอบในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดปริมณฑล 5 จังหวัด คือ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม สมุทรสงครามได้เข้าติดต่อกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งลิงค์ให้ช่วยตอบแบบสอบถามออนไลน์ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ โดยพบว่าแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 12,00 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปร 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมดในโมเดลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำไปตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุ และ 3) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุตามโมเดลตามกรอบแนวคิดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรม Lisrel 9.3



ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 880 คน คิดเป็นร้อยละ 73 และเป็นเพศชาย จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 27 ในด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 16 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 15 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 10 และอายุต่ำกว่า 20 ปีและ 71 ปีขึ้นไปในอัตราเท่าๆกัน คือ ร้อยละ 1 ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมาคือจบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 36 และจบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15 ตามลำดับ ในด้านสถานภาพสมรส พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 58 รองลงมาคือเป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 42 ในด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวน 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมา อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวน 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 11 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานยังพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความผูกพันในครอบครัว การมีขันติ (ความอดทน) และจาคะ (ความเสียสละ) สำหรับตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การสื่อสารเชิงบวก แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกครอบครัวมีความผูกพันกัน มีความอดทนและเสียสละต่อกัน แต่มีการสื่อสารเชิงบวกระหว่างสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 17 ตัว ทั้งหมด 136 คู่ มีขนาดความสัมพันธ์ตั้งแต่ .292 ถึง .873 ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ตัวแปรขบวนการธรรมดานด้านสัจจะ (SACC) กับขบวนการธรรมดานด้านทมะ (DAMA) มีค่าเท่ากับ .873 แสดงว่า ครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีความจริงใจต่อกันสูง (สัจจะ) ก็จะมีคามซ่มใจ (ทมะ) อดทนต่อความกระทบกระทั่ง อยู่กันอย่างถนอมน้ำใจสูงตามไปด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นี้มีความแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กันและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย

ในการวิเคราะห์หวัเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดล ข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 77 องศาอิสระเท่ากับ 59 ความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.058 นั่นคือ ค่าไค-สแควร์แตกต่างจากจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานที่ว่า โมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.993 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.981 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.016



ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 0 ซึ่งสนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้างของของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ .915 แสดงว่าตัวแปรในโมเดล ซึ่งประกอบด้วย ฆราวาสธรรม 4 การทำหน้าที่ของครอบครัวและความผาสุกทางจิตวิญญาณ สามารถพยากรณ์ครอบครัวเข้มแข็งได้ร้อยละ 92 เมื่อพิจารณาความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า สัจจะ (ความจริงใจ) มีค่าความเที่ยงสูงสุด เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อความกล้าหาญทางศีลธรรม พบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวและฆราวาสธรรม 4 มีอิทธิพลทางตรงต่อครอบครัวเข้มแข็ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .661 และ .312 ตามลำดับ ส่วนความผาสุกทางจิตวิญญาณไม่ส่งผลทางตรงต่อครอบครัวเข้มแข็ง นอกจากนี้ ยังพบว่า ฆราวาสธรรม 4 ยังส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อครอบครัวเข้มแข็งผ่านการทำหน้าที่ของครอบครัวและความผาสุกทางจิตวิญญาณโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .603

สรุปผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งที่มีการทำหน้าที่ของครอบครัวและความผาสุกทางจิตวิญญาณเป็นตัวส่งผ่านพบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวและความผาสุกทางจิตวิญญาณเป็นตัวแปรส่งผ่านให้เกิดครอบครัวเข้มแข็งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

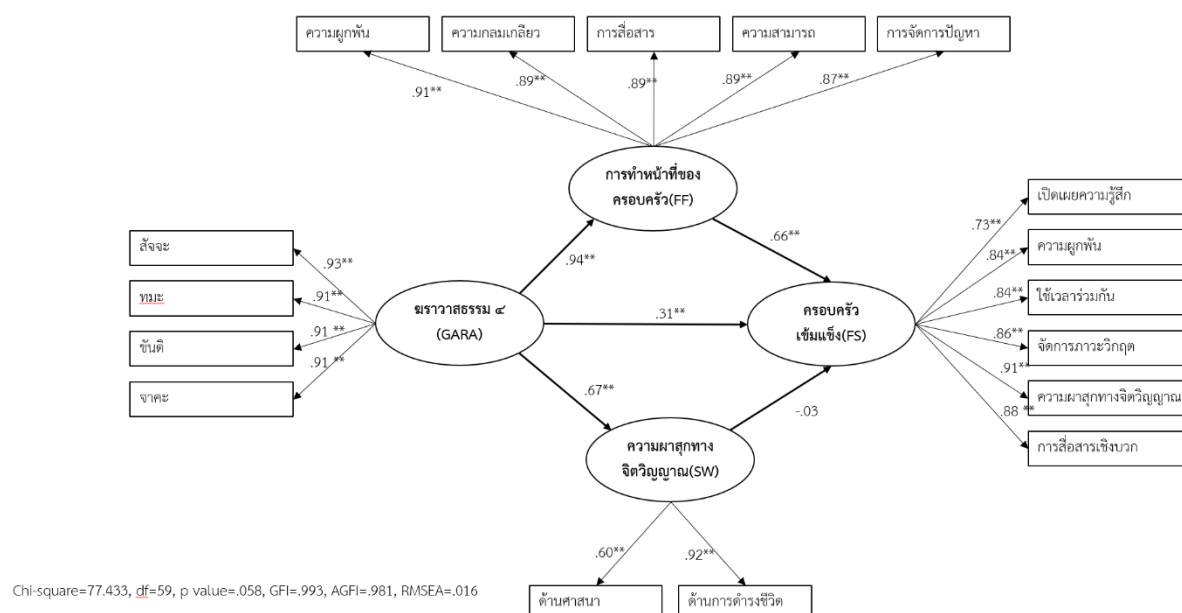
ตารางที่ 1 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพลโมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย

ตัวแปรผล ตัวแปรเหตุ	(SW)			(FF)			(FS)		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
(GARA)	.678* * (.047)	-	.678* (.047)	.942** (.025)	-	.942* (.025)	.915* * (.034)	.603** (.058)	.312** (.058)
(SW)		-			-		-.029 (.020)	-	-.029 (.020)
(FF)		-			-		.661* * (.058)	-	.661** (.058)
ค่าสถิติ	ไค-สแควร์ = 77 df = 59 p = .057 GFI = .993, AGFI = .981 RMSEA = .016								
ตัวแปร	SACC		DAMA		KANT		CAGA		
ความเที่ยง	.866		.823		.834		.828		
ตัวแปร	APPR		COMMIT		TOGATH		CM		
ความเที่ยง	.537		.709		.699		.735		
ตัวแปร	SPRW		POSITIV		FCOM		FCOH		
ความเที่ยง	.823		.769		.830		.783		
ตัวแปร	COMN		COMP		COP		SWR		
ความเที่ยง	.805		.794		.758		.358		

ตัวแปร	SWE			
ความเที่ยง	.854			
สมการโครงสร้างของตัวแปร R		FS	SW	FF
SQUARE		.915	.678	.942
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง				
ตัวแปรแฝง	FS	SW	FF	GARA
FS	1			
SW	.605	1		
FF	.936	.639	1	
GARA	.915	.678	.942	1

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, ** $p < .01$, * $p < .05$

TE = ผลรวมอิทธิพล, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง



รูปภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุ
ของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิเคราะห์ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลเชิงประจักษ์กับโมเดลเชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นยืนยันว่าการที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติหลักพระวาจาธรรม 4 ในพระพุทธศาสนานั้นส่งผลอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมในการทำให้ครอบครัวเกิดความเข้มแข็ง การที่สมาชิกในครอบครัวมีความจริงใจต่อกัน (สัจจะ) ความข่มใจอดกลั้นไม่เอาแต่อาณัติ (ทมะ) อดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวของตนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (ขันติ) และเสียสละ เอาใจใส่ต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว (จาคะ) นอกจากจะทำให้ครอบครัวเกิดความเข้มแข็งโดยตรง



แล้ว การปฏิบัติตามหลักพรวาธรรม 4 ยังส่งอิทธิพลโดยตรงให้ผู้ปฏิบัติเกิดความผาสุกทางจิตวิญญาณและหากครอบครัวใดปฏิบัติตามหลักพรวาธรรม 4 แล้ว ครอบครัวนั้นเป็นครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์คือ สมาชิกในครอบครัวจะมีความผูกพันกัน มีความสัมพันธ์สามัคคีกัน เวลาพูดจาสื่อสารกันก็จะพูดจากันด้วยปิยวาจา สมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย ก็จะทำหน้าที่ตนในฐานะสมาชิกของครอบครัวได้เป็นอย่างดี และเมื่อครอบครัวเผชิญวิกฤต สมาชิกครอบครัวก็จะช่วยกันแก้ไขวิกฤตของครอบครัวให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พรวาธรรม 4 นั้น เป็นหลักธรรมที่หากครอบครัวได้นำไปปฏิบัติแล้วก็จะยังประโยชน์สุขให้ครอบครัวนั้นเป็นครอบครัวเข้มแข็งอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่น่าเสนอข้างต้น โดยภาพรวมและสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัยอย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยดังกล่าวยังมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1) อิทธิพลจากตัวแปรพรวาธรรม 4 เมื่อพิจารณาจากตารางแสดงค่าอิทธิพลพบว่า พรวาธรรม 4 ส่งอิทธิพลทางตรงต่อการทำหน้าที่ของครอบครัวและส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อครอบครัวเข้มแข็งผ่านการทำหน้าที่ของครอบครัวและความผาสุกทางจิตวิญญาณ ผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าหลักพรวาธรรม 4 อันประกอบด้วย สัจจะ ความจริงใจต่อกันอันแสดงออกในรูปของการที่สมาชิกมีความซื่อสัตย์ จริงใจ สื่อสาร แสดงออกต่อกันด้วยความเมตตา ประารถนาดีต่อกัน ทมะ ได้แก่ การอดทนข่มใจที่จะไม่โกรธเมื่อมีเรื่องกระทบกระทั่งทางอารมณ์ระหว่างสมาชิก ขันติ ความอดทนต่ออุปสรรค ความเข้มแข็งไม่ย่อท้อของสมาชิกในครอบครัวพร้อมที่จะแบ่งเบารภาระของของกันและกัน และจาคะ อันได้แก่ความเสียสละความสุขส่วนตน ร่วมแบ่งปันสิ่งของ เวลา ความสุข เพื่อแผ้วแผ่สมาชิกคนอื่นๆ ดังนั้น พรวาธรรมจึงถือได้ว่าเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดครอบครัวเข้มแข็งดังพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า พรวาธรรม คือ ธรรมะสำหรับการครองเรือน ซึ่งจะทำให้ชีวิตครองเรือนเจริญมั่นคงและมีความสุขนอกจากมีความสุขในครอบครัวแล้ว ก็จะแผ่ความสุขไปให้แก่สังคมเป็นส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ (Phra Bhramagunabhorn (P.A. Payutto), 2007) เช่นเดียวกับผลการงานวิจัยของพระพรหมวิสุทธิ อนุทมโม ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง พุทธจิตวิทยาในการสร้างความมั่นคงของครอบครัวสตรีไทยจังหวัดบุรีรัมย์ที่สมรสกับชาวต่างชาติ ผลการศึกษาพบว่า การสร้างความมั่นคงให้ครอบครัวประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) ส่วนที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางบวกต่อคู่สมรส (2) ส่วนที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในชีวิตสมรส และ (3) ส่วนที่ทำให้ไม่สนใจชีวิตสมรสแยกตัวออกมาอยู่คนเดียวหรือสมรสใหม่ การสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลักธรรม คือ สมชีวิตรธรรม 4 พรหมวิหาร 4 พรวาธรรม 4 กุลจิรัฏฐิติธรรม 4 สังคหัตถ์ 4 และทิศ 6 (Phra Phromvisut (phidsansuwan), 2017)

2) อิทธิพลจากตัวแปรการทำหน้าที่ของครอบครัว เมื่อพิจารณาจากตารางแสดงค่าอิทธิพลพบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวส่งอิทธิพลโดยตรงต่อครอบครัวเข้มแข็ง ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวจะเข้มแข็งได้นั้น ครอบครัวต้องสามารถทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) สมาชิกในครอบครัวต้องมีความรู้สึกผูกพันกันในฐานะสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน 2) สมาชิกมีความกลมเกลียว รัก สามัคคี เสียสละ



ช่วยเหลือ แบ่งปันกัน 3) การสื่อสารในครอบครัวต้องเป็นไปในทิศทางบวก นั่นคือ สื่อสารกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เกิดความเข้าใจ เห็นใจกัน บรรยากาศในครอบครัวเอื้อให้สมาชิกในครอบครัวได้สื่อสารความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ความคาดหวัง ฯลฯ ของตนให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้รับทราบอย่างมีประสิทธิภาพ 4) สมาชิกในครอบครัวมีความสามารถในการจัดการธุระ หน้าที่ การงาน สิ่งที่ได้รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) สมาชิกในครอบครัวสามารถจัดการกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากการทำหน้าที่ของครอบครัวไม่มีประสิทธิภาพก็จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในครอบครัวตามมา เช่นงานวิจัยของ Balistreri, and Hammond (2015) ได้วิจัยเรื่องประสบการณ์วัยเด็ก การทำหน้าที่ครอบครัว สุขภาพวัยรุ่นและสุขภาวะทางอารมณ์ โดยได้ทำการศึกษาในวัยรุ่นชาวอเมริกันที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี จำนวน 34,601 คน ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นที่มีคะแนนประสบการณ์วัยเด็กที่เลวร้ายสูงจะมีสุขภาวะทางอารมณ์แย่กว่าเด็กวัยรุ่นที่มีคะแนนประสบการณ์วัยเด็กที่เลวร้ายต่ำ การทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นตัวส่งผ่านอิทธิพลเชิงลบของประสบการณ์เลวร้ายในวัยเด็กไปสู่สุขภาพและสุขภาวะทางอารมณ์ของวัยรุ่น

นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัวของดาเชสและคณะซึ่งวิจัยเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัวตามการรับรู้ของผู้ปกครองและบุตรเมื่อมีความเสี่ยงที่จะป่วยด้วยโรคซึมเศร้า โดยผลการวิจัยพบว่า 1) การทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า นั่นคือ ผู้ปกครองและบุตรที่มีความเสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้าสูงจะมีคะแนนการทำหน้าที่ของครอบครัวสูง 2) การทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นตัวพยากรณ์อาการซึมเศร้าของบุตรและครอบครัวที่มีการทำหน้าที่ไม่ดีจะส่งผ่านอิทธิพลของความซึมเศร้าของมารดาไปสู่บุตร (Daches et al. 2017) และงานวิจัยของการ์เซีย ปุเซลและโซโตได้ศึกษาความสัมพันธ์รูปแบบการทำหน้าที่ครอบครัวกับปัญหาสุขภาพในกลุ่มครอบครัวที่ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกครอบครัววัยเด็กมักจะมีปัญหาโรคหืดหอบ พัฒนาการช้า ฉี่รดที่นอน ปัญหาพฤติกรรม น้ำหนักเกิน ในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่มักจะพบปัญหา การตั้งครกในวัยรุ่น หืดหอบ ปัญหาเกี่ยวกับทางเดินหายใจ การสูบบุหรี่ สมาธิสั้น โรคอ้วนระดับ 2 โรคซึมเศร้า ติดสุรา และอารมณ์แปรปรวน ครอบครัวที่มีปัญหาสุขภาพจะมีคะแนนการทำหน้าที่ของครอบครัวต่ำกว่าครอบครัวที่มีสุขภาพดีอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์อย่างมากกับรูปแบบการทำหน้าที่ของครอบครัว ความสัมพันธ์แบบผกผันระหว่างจำนวนของปัญหาสุขภาพและรูปแบบการทำหน้าที่ของครอบครัวก็ได้รับการตรวจสอบเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความชุกต่ำของปัญหาสุขภาพในครอบครัว (García-Huidobro, Puschel, and Soto, 2012)

3) อิทธิพลจากตัวแปรความผาสุกทางจิตวิญญาณ เมื่อพิจารณาจากตารางแสดงค่าอิทธิพล พบว่า ความผาสุกทางจิตวิญญาณส่งอิทธิพลทางลบต่อครอบครัวเข้มแข็ง แต่เป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลจากฆราวาสธรรม 4 ไปยังครอบครัวเข้มแข็ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจอร์เกนสันและคณะได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักศาสนาและความเข้มแข็งของครอบครัวซึ่งผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวที่มีความศรัทธาสูงและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาบ่อยๆมักจะใช้เวลาทำสิ่งดีๆร่วมกัน ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างเช่น การสอน การบ้านลูก อ่านหนังสือกับลูก เล่นกับลูก ทำกิจกรรมครอบครัวร่วมกัน และร่วมกิจกรรมตามประเพณีมากกว่าคู่สมรสที่มีความศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาน้อยกว่า ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นถึง



กระบวนการทางศาสนาภายในคู่สมรสที่เชื่อมโยงกับความผูกพันในครอบครัว (Jorgensen et al. 2016) อย่างไรก็ตาม การที่ความผาสุกทางจิตวิญญาณในงานวิจัยนี้ไม่ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อความเข้มแข็งของครอบครัว ถือได้ว่าเป็นผลการวิจัยที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยอื่นๆได้ทำการวิจัยในประเด็นนี้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจรอบด้านมากขึ้น

4) ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้างของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.915 แสดงว่า ตัวแปรในโมเดลประกอบด้วย ฆราวาสธรรม 4 การทำหน้าที่ของครอบครัว และความผาสุกทางจิตวิญญาณสามารถอธิบายความแปรปรวนของความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 92

นอกจากนี้ ครอบครัวที่เข้มแข็งได้ยังเกิดจากการทำหน้าที่ของครอบครัวนั้นคือ การที่ครอบครัว 1) มีความผูกพัน 2) กลมเกลียวกัน 3) สื่อสารเชิงบวก 4) สามารถรับผิดชอบหน้าที่ และ 5) จัดการกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ นอกจากนี้ ยังมีความผาสุกทางจิตวิญญาณได้แก่ 1) การมีศรัทธาเชื่อมั่นในศาสนา และ 2) การใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย พึงพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการสำรวจของ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ทำการสำรวจสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัว ตามมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง ในปี พ.ศ. 2562 พบว่า สถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวมในแต่ละมิติ ระดับภาพรวมระดับประเทศมีค่าเฉลี่ยดัชนีความเข้มแข็ง 85.50% ซึ่งมีมีค่าความเข้มแข็งสูงกว่าค่าเกณฑ์มาตรฐาน (เกณฑ์มาตรฐานเท่ากับร้อยละ 74) (Division, Family Institute Promotion, 2019) และงานวิจัยของวิญญู กิณะเสน และคณะ (Kinasen et al. 2018) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวตามหลักทศ 6 ของประชาชนในเขตปริมณฑลเพื่อให้ครอบครัวมีความสุข ผลวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวตามหลักทศ 6 ต่างกัน และยังพบว่าความเข้มแข็งของครอบครัวและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวตามหลักทศ 6 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับ กาฟารีที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลของตัวแปรคนกลาง (Mediator Effects) ที่มีต่อความเข้มแข็งของครอบครัวพบว่า โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ยืนยันการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความผาสุกทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-Being) และความเข้มแข็งของครอบครัว (Family Strengths) ได้รับผลมาจากการปรับตัวในชีวิตสมรส (Dyadic Adjustment) และโฮง โยง ซุน และฮาน เกียม ซุนได้วิจัยโมเดลสมการเชิงโครงสร้างของครอบครัวเข้มแข็งของสตรีวัยทำงานที่สมรสแล้วพบว่า การสนับสนุนของครอบครัวมีอิทธิพลโดยตรง โดยอ้อมและอิทธิพลรวมต่อความเข้มแข็งของครอบครัว ความเครียดในครอบครัวมีผลกระทบทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมต่อความเข้มแข็งของครอบครัว การสื่อสารที่ดีระหว่างคู่สมรสมีอิทธิพลโดยตรงและอิทธิพลโดยรวมเชิงบวกต่อครอบครัวเข้มแข็ง ตัวแปรพยากรณ์ของครอบครัวเข้มแข็งสามารถอธิบายโมเดลได้ 61.8% (Yeong Seon, and Kuem Sun, 2015)



สรุป

ผลการวิจัยเรื่องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยซึ่งเป็นการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักธรรมาธรรม 4 ซึ่งส่งผลอิทธิพลโดยตรงต่อครอบครัวเข้มแข็ง และส่งผลอิทธิพลทางอ้อมคือ การปฏิบัติตามหลักธรรมาธรรม 4 จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีสุขภาวะทางจิตวิญญาณในรูปของการรู้สึกว่าตนเองความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีที่พึ่งทางใจและมีความพึงพอใจ สุขใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ และหากสมาชิกในครอบครัวใดปฏิบัติตามหลักธรรมาธรรม ครอบครัวนั้นก็จะเป็ครอบครัวที่ทำหน้าที่ของการเป็นครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ เป็นครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพัน สามัคคีกลมเกลียว สื่อสารกันด้วยปิยวาจา และทุกคนมีความสุขกับการทำหน้าที่ของตนและหากเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว สมาชิกทุกคนจะร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไขปัญหาวิกฤตของครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งผลการวิจัยนี้ชี้ว่าสุขภาวะทางจิตวิญญาณและการทำหน้าที่ของครอบครัวส่งผลอิทธิพลโดยตรงต่อการทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง และทั้งสองอย่างนี้ก็เกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมาธรรม 4 ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ครอบครัวในสังคมไทย ปฏิบัติตามหลักธรรมาธรรม 4 เพื่อสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรส่งเสริม ธรรมาธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ (ความจริงใจ) ทมะ (ความข่มใจ) ขันติ (ความอดทน) และจาคะ (ความเสียสละ) เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดครอบครัวเข้มแข็ง ดังนั้น ผู้นำในครอบครัวเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักธรรมาธรรม 4 เพราะหากสมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตร่วมกันด้วยความจริงใจต่อกัน มีความข่มใจ แสดงออกโดยเอาแต่อาณัติเป็นที่ตั้ง มีความอดทนต่ออุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา และมีความเสียสละ นึกถึงผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว การปฏิบัติต่อกันด้วยคุณธรรม 4 ประการนี้ จะส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ การที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตามหลักธรรมาธรรม 4 ยังส่งผลดีต่อการทำหน้าที่ของครอบครัวและความผาสุกทางจิตวิญญาณส่งผลให้เกิดครอบครัวเข้มแข็งตามมา

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวส่งผลโดยตรงต่อครอบครัวเข้มแข็ง ดังนั้น ผู้นำครอบครัวควรเป็นแบบอย่างส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่ผูกพันกัน มีความกลมเกลียวสามัคคีกัน มีทักษะในการสื่อสารที่จะทำให้ความรัก ผูกพัน สามัคคีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ตนเองในครอบครัวและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในครอบครัว หากการทำหน้าที่ของครอบครัวดังกล่าวมาดำเนินไปด้วยดีก็จะทำให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยเพื่อทดสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของครอบครัวเข้มแข็ง (FS) ความผาสุกทางจิตวิญญาณ (SW) และการทำหน้าที่ของครอบครัว (FF) ได้ร้อยละ 92, 68



และ 94 ตามลำดับ ดังนั้น โมเดลนี้จึงควรได้รับการพัฒนาต่อไป โดยอาจมีตัวแปรอื่นที่ส่งผลต่อครอบครัวเข้มแข็ง จึงควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆเพิ่มเติมจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาโมเดล เพื่อให้โมเดลสามารถอธิบายปัจจัยที่เป็นสาเหตุส่งผลต่อครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรหาวิธีหรือแนวทางการในการพัฒนาตัวแปรด้าน ฆราวาสธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วย 1) สัจจะ (ความจริงใจ) 2) ทมะ (ความข่มใจ) 3) ขันติ (ความอดทน) และ 4) จาคะ (ความเสียสละ) และการทำหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย 1) ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว 2) ความกลมเกลียวของสมาชิกในครอบครัว 3) การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว 4) ความสามารถในการรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในครอบครัว และ 5) ความสามารถในการจัดการกับปัญหาในครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลทางตรงต่อครอบครัวเข้มแข็ง

References

- Balistreri, K.S., & Hammond, M. A. (2015). Adverse Childhood Experiences, Family Functioning and Adolescent Health and Emotional Well-Being. *Public Health*, 132 , 72-78.
- Daches, S. et al. (2017). Family Functioning as Perceived by Parents and Young Offspring at High and Low Risk for Depression. *Journal of Affective Disorders*, 226, 355-360.
- DeFrain, J. & Asay, S. (2007). Strong Families Around the World. *Marriage & Family Review*, 41(1-2), 1-10.
- DeFrain, J. (1999). Creating a Strong Family: Qualities of Strong Families. *Family Matters Journal*, 1-3.
- Division, Family Institute Promotion. (2019). Strong Family Retrieved May 12, 2019 from <http://stat.thaifamily.in.th/>: <http://stat.thaifamily.in.th/>
- García-Huidobro, D., Puschel, K., & Soto, G. (2012). Family Functioning Style and Health: Opportunities for Health Prevention in Primary Care. *British Journal of General Practice*, 62(596), e198-e203.
- Jorgensen, B.L. et al. (2016). Religious Beliefs, Practices, and Family Strengths: A Comparison of Husbands and Wives. *Psychology of Religion and Spirituality*, 8(2), 198-203.
- Kinasen, V. et al. (2018). The Enhancing Family Strength according to Buddhist Six Direction Principle For Happy Family Life of People in Bangkok Surrounded Area. *Journal of Sirinthorn Reviews*, 1(19), 42-56.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Thai Tripitakas*. Ayutthaya. MCU Press.
- Phra Bhramagunabhorn (P.A. Payutto). (2007). *The Valuable Couple Life*. Bangkok: Pimsuay Publishing Ltd.



- Phra Phromvisut (phidsansuwan). (2 0 1 7) . *Phuddhist Psychology in building Family Sustainability of Thai Women Married With Foriegners in Bururam Province*. Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya university.
- Trangasombat, U. (2011). *Family Therapy and Family Counseling*. Bangkok: Santa Publishing.
- Yeong Seon, H., & Kuem Sun. H. (2015). A Structural Equation Model on Family Strength of Married Working Women. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 45(6), 900-909.